

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

M. Fab. Quintiliani Declamationes Undeviginti. M. Fabii Avi Et Calpurnii
Flacci Declamationes. Auctoris Incerti Dialogus De causis corruptae
Eloquentiae - Cvm Variorum Notis

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

CCCVII. Conscius veneno proditoris.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12889

ni audaci in promptu: nec in hac ætate mortem quisquam minaretur. Per finem, juvenis, bona potius opta. Consuevit frugalitati: sine marito diu vixit. Inter gravissimas vitæ calamitates, non sine solatio tamen, meruit maritum. Et jam in fine vita est. Nec de hæreditate sollicita est, non habet filium.

CCCVII.

Conscius veneno proditoris.

CONSCIENTIÆ SIT ACTIO. PRODITOR TORQUEATUR DONEC CONSCIOS INDICET. Proditor bis tortus, pernegavit, cum futurum esset, ut tertio torqueretur, amicus ei venenum dedit. Reus est conscientię.

S E R M O.

Duo nobis efficienda sunt, ut conscius habuerit, ut hunc habuerit.

DECLAMATIO.

SCio vos, iudices, posse mirari, cur ex hoc in iudicio Squærat. Prospexerat enim lex, ut conscius per tormenta potius quæreretur, sed quatenus nequitia obviatum est legi, reliquum est ut hic reus sit. Ac primum omnium nego fieri potuisse, ut proditor conscius non haberet. Intuemini naturam, intuemini magnitudinem sceleris. Prodere populum, civitatem, exercitum, non est unius. In hoc mihi non est laborandum. Nam lex quæ torqueri jubet, donec conscius indicet: non dubitat conscius esse. Vidit enim quanta esset inter se quodammodo sceleratorum fides quam diu tacerent. Itaque non sic scriptum est, PRODITOR TORQUEATUR: sed, TORQUEATUR DONEC CONSCIOS INDICET: adeo ille qui nondum indicavit, adhuc non est pro torto. Ergo ut majoribus

Consuevit frugalitati.] Ærodius: *si modo captas aves, que consuevere libero*
Consuevit frugaliter vivere. Thaddæus: *videtur, custodia tradere velis, parere cun-*
Consuevit frugalitate. Quod fortasse mu- *clantur in servitute. Idem.*
randum non fuit. Columella 8, 15. nam

joribus nostris visum est, si conscios habuit, videamus quos habuerit. Nullum factum deprehendi, nullum conscientiae signum, putemus mortuum esse antequam torqueretur: quæramus quos conscios habuerit, nonne illud genus quæstionis præcipiendum est, quem habuerit amicum? Non temere debet indicasse tantæ rei conscientiam. Longa consuetudo, vetus amicitia facit, ut veniat quis in sceleris societatem. Amicum igitur proditoris te fuisse negas. Jam si te interrogavero, quare dederis venenum: respondebis, Tormenta tertio videre non poteram: meos artus, mea lacerari viscera putabam. Jungit enim amicitias similitudo morum: nescio quomodo inter sese¹ animorum numina vident & agnoscunt: ne quisquam amare in altero potest, nisi quod tacitus probat. Nec hæc in nobis tantum comparatio. Muta animalia si in unum conferantur, genera tamen coibunt. Amicus illius fuisti: cum illo tibi seria ac joci: non potes videri non probasse, quem non ignorasti. Amicus proditoris fuisti. Plus est hoc, quam si dixeris conscium te fuisse. At bis tortus pernegavit. Redde nobis rationem, quare illi amicus tantopere fueris. Dignum mehercule exemplum quod fieret in re honestiore: tu, ne ille amplius torqueretur, periculum capitis subisti: ille, ne te nominaret, bis tortus est. Qui non indicat, confitetur amicum fuisse. Bis tortus negavit. Nihil dicam de varietate tormentorum. Nondum erat tortus, qui torqueri poterat. Illa illa quæstio fuisset quam timuisti. Difficile est contra dolorem ægris durare corporibus: & facile est integro sensu perferre, quam semel indueris, persuasione. Ideo ars inventa est, illæ torquent nocturnæ cogitationes, illa recordatio præteritorum, illa expectatio futurorum. Illa est quæstio gravis, cum vulnera cæduntur: cum persuasum est animo, nullum esse finem tormentorum.

¹ *Animorum numina.*] Scio quid philosophentur veteres. Sed hic scribendum judico: nescio quomodo inter sese animorum ingenia vident & cognoscunt. Idem,

rum. Non igitur peracta quæstio fuit. Ducit me indignitas rei. Venenum proditori dedisti. Nisi aliud crimen occupassem, veneficii accusarem. Venenum paravit, habuit, dedit. Et primum hoc invadere libet. Unde tibi venenum? ad quos casus parasti? sic illud habuisti, tanquam possis ipse torqueri. Age, nondum invado tanquam proditorem: interim ago tecum magistratus nomine. Cur in custodiam irrupisti: quibus suppliciis hoc venenum luerre poteras? Proditor bene periit. Sed redeamus ad crimen. Venenum dedisti, cum scires futurum ut suspicaremur, quam valde confessionem timuisti, qui subire maluisti hoc argumentum. Amicus (inquit) eram. Quid agis? amicus etiamnum patri bono jam filius non videretur. Antea tibi poterat ignosci, cum ignorabas: etiamnum probas proditorem. Amicus ille. Hoc de proditore, non est misericordia. Qui misereri proditoris potest, crudelis est. Non ergo istud amicitiae tuæ miseratione fecisti: jam tibi nuntiabatur suprema vox. Vis scire quam hoc non amicitia feceris? Ne torqueretur non dedisti. Passus es ut torqueretur: jam anne tertio torqueretur, minime ad ipsum pertinebat? Bene quod magna scelera his ipsis quibus occultari videntur, aperiuntur. Dum hoc agis ne amicus tuus fateatur, ipse confessus es.

Gg 2

M. F A B.